

Kapitola 14

Hsien sa spýtal,
čo je hanebné.
Majster povedal:
„Keď v krajine existuje
dobrá vláda,
myslieť iba na plat;
a keď je vláda zlá,
myslieť rovnako, iba na plat –
toto je hanebné.“

„Keď láska k nadriadenosti,
Keď láska k nadriadenosti,
chvastanie sa, hnev
a chamtivosť
sú potláčané, toto môže byť
domnelá dokonalá cnosť.““

Majster povedal:
„To môže byť považované
za dosiahnutie
niečoho ťažkého.
Ale neviem o tom,
že by to mala byť
domnelá dokonalá cnosť.““

Majster povedal:
„Učenec, ktorý
prechováva lásku
k pohodliu, by nemal byť
považovaný za učenca.““

Majster povedal:
„Keď v krajine
existuje dobrá vláda,
jazyk môže byť
pyšný a trúfalý
a činy tiež.
Keď je v krajine zlá vláda,
skutky môžu byť
pyšné a trúfalé
ale jazyk môže byť
s určitou rezervou.““

Majster povedal:
„Cnostný človek bude
zaiste rozprávať správne,
ale tí, ktorých reč
je dobrá, nemusia byť
vždy cnostní.
Zásadoví ľudia budú zaiste
trúfalí, ale tí, ktorí sú trúfalí,
nemusia byť vždy
zásadovými.““

Nan-kung Kwo,

predkladajúc otázku
Konfuciovi, povedal:
„Bol som zručný v streľbe
z luku a Ao dokázal hýbať
loďou popri súši ale
ani jeden z nich nezomrel
prirodzenou smrťou.
Yu a Chi sa osobne
vypracovali v námahe
hospodárnosti
a stali sa vlastníkmi
kráľovstva.““

Majster na to nič
nepovedal; ale keď
Nan-kung Kwo vyšiel von,
povedal: „Vskutku, toto je
ušľachtilý muž!

Je to vskutku
uctievač cnosti!“

Majster povedal:
„Nadriadení ľudia,
a predsa nie vždy cnostní,
existovali, bohužiaľ!
Ale nikdy neexistoval
nečestný človek, ktorý by bol
zároveň cnostný.““

Majster povedal:
„Môže byť láska,
ktorá nevedie k strohosti
voči svojmu predmetu?
Môže existovať lojalita,
ktorá nevedie
k riadeniu svojho predmetu?““
Nieкто sa spýtal
na Tsze-ch'ana.

Majster povedal:
„Bol to láskavý človek.““

Spýtal sa na Tsze-hsi.

Majster povedal:

„Taký muž! Taký muž!“
Spýtal sa na Kwan Chunga.
Majster povedal: „Pre neho
mesto Pien,
s troma stovkami rodín,
bolo odobraté hlave
rodiny Po, ktorý
nepovedal ani jediné slovo,
hoci až do konca svojho
života mal na jedenie len
hrubú ryžu.““

Majster povedal:
„Byť chudobný bez
šomrania je ťažké.
Byť bohatý bez
pýchy je ľahké.““
Tsze-lu sa spýtal,
čo robí človeka dokonalým.
Majster povedal:
„Predstavme si človeka
s poznaním, aké mal
Tsang Wu-chung,
so slobodou a chtivosťou,
akú mal Kung-ch'o,
hrdinstvom, aké mal
Chwang of Pien,
a mnohými talentami,
aké mal Zan Ch'iu;
pridajme k tomu vykonanie
pravidiel správnosti
a hudbu –
taký človek môže byť
považovaný za dokonalého.““

Potom dodal:
„Aká je ale nutnosť,
aby dokonalý človek
súčasnosti mal
všetky tieto veci?
Človek, ktorý
pri výhľade zisku
myslí na spravodlivosť;
ktorý pri výhľade
nebezpečenstva je pripravený
vzdať sa svojho života;
a ktorý nezabudne
na starú dohodu,
nech siahla akokoľvek spät'.
Taký človek môže byť
považovaný za dokonalého.““
Majster sa spýtal
Kung-ming Chia
na Kung-shu Wan, hovoriac:
„Je pravda,
že tvoj pán nehovorí,
nesmeje sa
a neberie?““
Kung-ming Chia odpovedal:
„Toto pochádza
od spravodajcov
idúcich za hranice pravdy.
Môj pán hovorí,

keď je čas hovoriť,
a tak ľudia nie sú
unavení jeho rozprávaním.
Smeje sa, keď je
príležitosť byť veselý,
a tak sa ľudia neunavia
jeho smiechom.
A berie, keď je to
v zhode so spravodlivosťou
urobiť tak,
a tak ľudia nie sú unavení
jeho braním.“
Majster povedal: „Tak!
Ale je to s ním tak?“
Majster povedal:
„The Chung-shu Yu
má hlavný dozor
nad jeho hosťami
a cudzincami;
litanista, T'o,
má vládu nad chrámom
jeho predkov;
a Wang-sun Chia
má vedenie
armády a jednotiek.
S takými veliteľmi
ako sú títo, ako by mohol
prísť o svoju krajinu?“
Majster povedal:
„Ten, kto rozpráva
bez zdržanlivosti,
bude považovať za ťažké
učniť svoje slovo dobrým.“
Tsze-lu sa spýtal, ako
by sa malo slúžiť vládcovi.
Majster povedal:
„Nepodvádzajte ho
a čel'te mu tvárou v tvár.“
Majster povedal:
„Pokrok ušľachtilého
človeka je smerom nahor;
postup nečestného človeka
je smerom dole.“
Majster povedal:
„V dávných časoch
sa ľudia učili s ohľadom
na vlastné zlepšenie.
V súčasnosti sa ľudia učia
s ohľadom na súhlas iných.“
Chu Po-yu

vyslal posla
s priateľskými pozdravmi.
Konfucius si s ním posedel
a vypytoval sa ho.
„Čím sa zaoberá tvoj pán?“
Posol odpovedal:
„Môj pán sa snaží,
aby jeho chýb bolo málo
ale ešte neuspel.“
Potom vyšiel von
a Majster povedal:
„Aký to posol!
Aký to posol!“
Majster povedal:
„Ten, kto nie je v žiadnom
konkrétnom úrade,
nemá nič dočinenia
s plánmi na výkon
jeho povinností.“
Filozof Tsang povedal:
„Ušľachtilý človek podľa
jeho mienky, nevychádza
zo svojho miesta.“
Majster povedal:
„Ušľachtilý človek
je mierny v reči
ale vyniká skutkami.“
Majster povedal:
„Cesta ušľachtilého človeka
je trojnásobná,
ale ja sa jej nevyrovnám.
Cnostný je bez nepokoja;
múdry je bez zmätku;
smelý je bez strachu.“
Tsze-kung povedal:
„Majster, to je to,
čo si ty povedal.“
Tsze-kung
mal vo zvyku
ľudí porovnávať.
Majster povedal:
„Tsze musel dosiahnuť
vysokú úroveň dokonalosti!
Teraz ale
na toto nemám čas.“
Majster povedal:
„Nebudem sa zaujímať o to,
že ma ľudia nepoznajú,
budem sa zaujímať o svoju
vlastnú túžbu po schopnosti.“

Majster povedal:
„Ten, kto nepredpokladá
pokusy oklamať ho,
ani nerozmýšľa dopredu
o tom, že mu neuveria,
a predsa chápe tieto veci
bez námahy,
keď sa prihodia –
nie je to človek
mimoriadnej hodnoty?“
Wei-shang Mau povedal
Konfuciovi: „Ch'iu,
ako to, že neustále
o tom kikirikaš?“
Nie je to tak, že si
ohováračský rozprávač?“
Konfucius povedal:
„Neodvažujem sa hrať rolu
takého rozprávača,
ale neznášam tvrdohlavosť.“
Majster povedal:
„Kôň sa volá ch'i,
nie kvôli svojej sile,
ale pre iné svoje
dobré vlastnosti.“
Niektor povedal:
„Čo hovoríš na princíp,
že krivdu treba
oplatiť láskavosťou?“
Majster povedal:
„S čím potom odškodniš
láskavosť?“
„Oplatiť krivdu
spravodlivosťou
a láskavosť láskavosťou.“
Majster povedal:
„Beda, nie je nikto,
kto ma pozná.“
Tsze-kung povedal:
„Čo myslíš tým,
keď hovoríš,
že ťa nikto nepozná?“
Majster odvetil:
„Nešomrem proti Nebu.
Nenadávam na ľudí.
Moje štúdiá sú pokorné
a moje chápanie vysoké.
Ale Nebo je tým,
kto ma pozná!“
Majster povedal:

„Niektorí hodnotní ľudia
sa vzdávajú sveta.
Niektorí odchádzajú
z konkrétnych štátov.
Niektorí odchádzajú
kvôli neúctivým pohľadom.
Niektorí kvôli
protirečivému jazyku.“
Majster povedal:
„Tí, ktorí to urobili,
sú siedmi.“
Keď Tsze-lu prechádzal
nocou v Shih-man,
vrátnik mu povedal:
„Od koho prichádzaš?“
Tsze-lu povedal:
„Od pána K'unga.“
„Je to on, a či nie?“
povedal ten druhý,
„kto pozná
neuskutočiteľnú povahu
časov a predsa
v nich bude konať.“
Majster jedného dňa hral
na hudobný kameň,
vo Weil, keď nejaký človek
nesúci slamený košík,
prešiel okolo dverí domu,
v ktorom Konfucius bol
a povedal:
„Srdce človeka, ktorý udiera
na hudobný kameň, je plné.“
O chvíľu nato dodal:
Aké opovrhnutia hodná
je jednostranná tvrdohlavosť
tých zvukov!
Keď si to človek nevšíma,
musí sa jednoducho ihneď
vzdať svojej túžby
na verejné zamestnanie.
Hlbokú vodu treba prebrodiť
s oblečenými šatami;
plytkú vodu možno
prebrodiť
s vyhrnutými šatami.“
Majster povedal:
„Aký je rozhodný
vo svojom zámere!
Ale to nie je ťažké!“
Tsze-chang povedal:

„Čo je myslené tým, keď
Shu hovorí, že Kao-tsung,
počas držania bežného
cisárskeho smútku,
bol po tri roky
bez rozprávania?“
Majster povedal:
„Prečo treba Kao-tsung
uvádzať ako príklad toho?
Všetci dávní ľudia to robili.
Keď panovník zomrel,
všetci hodnostári
si hľadeli svojich povinností,
prijímajúc rozkazy
od prvého ministra
po tri roky.“
Majster povedal:
„Keď vládovia radi
dodržiavajú pravidlá
náležitosti, ľudia reagujú
ochotne výzvam do služby.“
Tsze-lu sa spýtal,
čo definuje
ušľachtilého človeka.
Majster povedal:
„Kultivácia seba samého
v úctivej opatrnosti.“
„A to je všetko?“
spýtal sa Tsze-lu.
„Kultivuje sám seba tak,
akoby dával pokoj iný,“
znela odpoveď.
„A to je všetko?“
znovu sa spýtal Tsze-lu.
Majster povedal:
„Kultivuje sám seba tak,
akoby dával pokoj
všetkým ľuďom,
dokonca aj
Yao a Shun boli
ohľadom toho starostliví.“
Yuan Zang čupel
na svojich päťach
a tak čakal na príchod
Majstra, ktorý mu povedal:
„V mladosti nie skromný
ako prislúcha dieťaťu,
v dospelosti
nerobiť nič hodné
zaznamenania,

a žiť do staroby –
to znamená byť škodcom.“
S tým mal pravdu
vo veci jeho personálu.
Nejakého mladíka z dediny
Ch'ueh zamestnal
Konfucius nosením
správ medzi ním
a jeho návštevníkmi.
Nieko sa na neho spýtal:
„Predpokladám, že urobil
veľký pokrok.“
Majster povedal:
„Pozorujem, že rád
zastáva miesto
dospelého človeka;
Pozorujem, že kráča
plece pri pleci
so svojimi staršími.
On nie je ten,
kto sa snaží o pokrok v učení.
On si želá rýchlo sa stať
mužom.“